

Wacław Wilczyński

1923–2008

23 grudnia 2008 roku zmarł Wacław Wilczyński, profesor zwyczajny i doktor habilitowany nauk ekonomicznych, wybitny i uznany uczony oraz publicysta, szanowany i lubiany nauczyciel akademicki, doświadczony i zasłużony wychowawca wielu pokoleń młodzieży, niestrudzony społecznik i działacz gospodarczy. 6 stycznia 2009 roku spoczął na zawsze na Cmentarzu Zasłużonych Wielkopolan w Poznaniu.

Wacław Wilczyński urodził się 31 lipca 1923 roku w Warszawie, a swoje dzieciństwo i lata młodości spędził w Poznaniu, Gdańsku, Gnieźnie i Częstochowie. W tym ostatnim mieście przebywał przez cały niemal okres okupacji hitlerowskiej i tam również – w 1943 roku – uzyskał maturę w tajnym Liceum Ziem Zachodnich. W tym czasie był członkiem konspiracyjnego harcerstwa, został najpierw żołnierzem Szarych Szeregów, a następnie Armii Krajowej, biorąc udział w walce zbrojnej z niemieckim okupantem. Jego działalność konspiracyjno-wojskową honoruje mianowanie na stopień oficerski (podporucznika) AK w 1945 roku. Jeszcze jednak przed końcem 1944 roku rozpoczął studia w tajnej Szkole Głównej Handlowej kierowanej przez prof. Edwarda Lipińskiego, które kontynuował w Akademii Handlowej w Poznaniu. Studia ukończył w roku 1948, uzyskując magisterium na podstawie pracy przygotowanej pod kierunkiem prof. Jana Zdzitowieckiego. Podjął również pracę w tej Uczelni najpierw jako asystent wolontariusz, a następnie – po 1949 roku – jako adiunkt oraz zastępca profesora w nowo powstałej już – w roku 1950 – Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu.

Dysertacja doktorska Wacława Wilczyńskiego przygotowana pod kierunkiem prof. Edwarda Taylora została obroniona 30 czerwca 1959 roku i zarazem odnotowana – w annałach Uczelni – jako w ogóle pierwsza zwieńczona stopniem doktora nauk ekonomicznych. Dodajmy, że rok później – pod tytułem *Podstawowe kierunki współczesnej teorii konkurencji* – została wydana drukiem przez PWN. Kolejny stopień naukowy zdobył Wacław Wilczyński w 1963 roku, habilitując się w Szkole Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie. Jego rozprawa habilitacyjna stała się podstawą jednej z ważniejszych i absolutnie nowatorskich na owe czasy publikacji książkowych – *Rachunek ekonomiczny a mechanizm rynkowy* (PWE, Warszawa 1965). Ten swoisty „manifest rynkowy” autora w dobie rozkwitu gospodarki centralnie zarządza-

nej był wówczas niezwykle doniosłym wkładem Wacława Wilczyńskiego do rozwoju polskiej (choć nie tylko) myśli ekonomicznej i uitorował – już w praktyce gospodarczej – drogę także obecnemu rozwojowi stosunków rynkowych w Polsce.

Dalsza – ustawiczna, ambitna, na wskroś oryginalna i owocna – twórczość naukowa i działalność społeczno-zawodowa Profesora Wacława Wilczyńskiego, przynosząc kolejne liczne publikacje (zarówno o charakterze zwartym, jak i artykułowym, badawczym i dydaktycznym, autorskim i redaktorskim), pozwoliła mu – po okresie pracy na stanowisku docenta (w latach 1964–1970) – uzyskać w 1970 roku tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1976 roku – profesora zwyczajnego nauk ekonomicznych.

Łączny przy tym dorobek naukowy i publicystyczny Profesora obejmuje ponad 1100 pozycji zamieszczanych w liczących się i prestiżowych wydawnictwach, czasopismach i ośrodkach naukowo-badawczych. W dorobku tym mieści się również blisko 50 publikacji wydanych za granicą (zwłaszcza w języku angielskim i niemieckim), jak również ponad 400 pozycji publicystycznych (felietonów, wywiadów, wypowiedzi etc.).

Twórczość naukowa Profesora, rozległa i związana z jego różnorodnymi zainteresowaniami, wpisuje się – najogólniej rzecz biorąc – zwłaszcza w problematykę przynależną teorii ekonomii i polityce gospodarczej. W szczególności zaś koncentrowała się ona na problemach funkcjonowania gospodarki narodowej i światowej, z uwzględnieniem kwestii ustrojowych dotyczących gospodarowania w krajach „realnego” socjalizmu oraz w transformujących się, jak też i w rozwijających się gospodarkach rynkowych. Ważną płaszczyzną refleksji naukowych Profesora były także od zawsze relacje między rolą państwa i rynku w gospodarce; miejsce i funkcje mechanizmu rynkowego i związanych z nim kategorii towarowo-pięniężnych (a zwłaszcza „prawdziwych cen” i „dobrego pieniądza”), jak również działanie instytucji oraz podmiotów ekonomicznych (a w tym przedsiębiorstw i gospodarstw domowych) w różnych warunkach własnościowych, instytucjonalnych i funkcjonalnych, organizacyjnych i zarządczych.

Doceniając makroekonomiczny aspekt społecznego procesu gospodarowania, w tym także widziany poprzez pryzmat i analizę własności państwowej i prywatnej oraz celów, środków i skutków polityki gospodarczej, pojmowanej nie tylko instrumentalnie (służącej bieżącemu równoważeniu gospodarki), ale także ustrojowo (mającej wpływ na równowagę systemową w warunkach dynamicznego wzrostu gospodarczego), Profesor Wacław Wilczyński nigdy nie lekcewał „mikroekonomicznego” wymiaru teorii i praktyki gospodarowania. Wręcz przeciwnie, w swoich licznych i różnorodnych opracowaniach naukowych nieustannie i uporczywie podnosił znaczenie racjonalnej działalności mikropodmiotów oraz roli wyboru i rachunku ekonomicznego w tej działalności, jak również wynikających stąd następstw dla efektywności mikro- i makroekonomicznej w gospodarowaniu zasobami i w zaspokajaniu potrzeb konsumenta.

Ponadto charakterystyczną cechą pracy Profesora było odwoływanie się do osiągnięć i rezultatów rozwoju myśli ekonomicznej, a zwłaszcza współczesnej myśli ekono-

micznej, co oznaczało między innymi utrzymywanie właściwego dystansu do objaśnień wysuwanych wobec zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej, jak również nasywanie rozwijanych teorii i formułowanych twierdzeń w wartości *stricte* naukowe i nieprzemijające.

Jego twórczość naukową cechowała niezwykła trafność sądu, odwaga intelektualna i obywatelska troska oraz przewidywanie potrzeb, racji i rozwiązań systemowych odpowiadających nie tylko bieżącemu, lecz także długookresowym interesom polskiej gospodarki i polskiego społeczeństwa.

Będąc jednym z najważniejszych – w czasach, w których żyjemy – prekursorów radykalnych przemian społeczno-ustrojowych opartych na wolności gospodarczej, prywatnej własności oraz dominacji rynku, Profesor Wilczyński nieustannie też dawał temu wyraz jako ich – z gorącym sercem i chłodnym umysłem – zwolennik. Dobitym tego przykładem może być między innymi fundamentalna monografia autorska *Polski przełom ustrojowy 1989–2005. Ekonomia epoki transformacji* (WSB, Poznań 2006).

Z kolei w swojej różnorodnej i bogatej publicystyce ekonomicznej, od której zresztą nigdy Waław Wilczyński nie stronił (i w której dawał też wyraz własnym emocjom), Profesor barwnym i dosadnym językiem, żywą narracją i celną puentą odślaniał i oceniał różne aspekty sytuacji w gospodarce, nauce, kulturze i polityce. W publicystyce „pisanej”, a także w licznych wystąpieniach telewizyjnych i radiowych (w programach krajowych i regionalnych) zajmował się także edukowaniem (choć nie pouczaniem) społeczeństwa i upowszechnianiem wiedzy ekonomicznej, jak również zachęcaniem do twórczego myślenia i obywatelskiej (w tym w odniesieniu nie tylko do kraju, lecz także Poznania i Wielkopolski) odpowiedzialności.

Będąc zaś nadzwyczaj zasłużonym nauczycielem akademickim, w pamięci wielu pokoleń swoich studentów, magistrantów i doktorantów zapisał się jako niezwykle utalentowany wykładowca i wymagający egzaminator, jak również mądry i życzliwy inspirator oraz promotor prac dyplomowych, awansowych i naukowych. Prowadzone ze swobodą, okraszone humorem oraz odwołujące się do bogatej literatury i oglądu rzeczywistości jego wykłady od zawsze cieszyły się zainteresowaniem i uznaniem słuchaczy.

Uczestnicząc też czynnie i efektywnie w procesie dydaktycznym oraz w organizacji życia naukowego, Profesor Waław Wilczyński wypromował ponad 120 magistrantów i 21 doktorantów. Był również autorem ponad 100 recenzji prac doktorskich i habilitacyjnych, a także kilkunastu wniosków o nadanie tytułu naukowego profesora. Spośród zaś jego doktorantów dziewięciu uzyskało stopień doktora habilitowanego nauk ekonomicznych, a sześciu – tytuł profesora tych nauk. Ponadto o randze i poważaniu Profesora w środowisku ekonomistów polskich świadczyć może i to, że był on promotorem doktoratów *honoris causa* tak wybitnych postaci, jak Margaret Thatcher (AE, Poznań 1996) i Leszek Balcerowicz (AE, Poznań 2006). Sam też, w uznaniu swych

zasług i osiągnięć, uhonorowany został przez swoją Alma Mater uroczystym odnawieniem dyplomu Doktora Nauk Ekonomicznych.

W całym swym długim i pracowitym życiu pełnił Wacław Wilczyński rozliczne i ważne funkcje społeczno-zawodowe, i to zarówno w swej macierzystej Uczelni, jak i poza nią, o wymiarze regionalnym i krajowym.

Przypomnijmy więc tylko, że był on między innymi kierownikiem Katedry Ekonomii Politycznej (w latach 1967–1969), dyrektorem Instytutu Ekonomii Politycznej i Instytutu Teorii Ekonomicznej (1969–1991) oraz kierownikiem Katedry Historii Myśli Ekonomicznej (w latach 90.). Ponadto był również członkiem Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN oraz Sekcji Nauk Ekonomicznych KBN (w latach 70. i 80.), jak również Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej ds. Kadr Naukowych (1973–1984) i radnym miasta Poznania (1969–1973). W PTPN natomiast przewodniczył między innymi (w latach 70. i 80.) pracom Komisji Nauk Ekonomicznych.

W ostatnich kilkunastu latach życia był również aktywnym członkiem Rady Ekonomicznej (1989–1991) doradzającej premierowi Tadeuszowi Mazowieckiemu, Rady Ekonomicznej przy Centralnym Urzędzie Planowania (1992–1993), przewodniczącym Rady Ekonomicznej przy prezesie NBP (1993–1997), Rady Strategii Społeczno-Gospodarczej (1998–2006) i innych gremiów doradczych. Był też konsultantem grupy roboczej Leszka Balcerowicza przygotowującej reformę gospodarczą (1980–1981). Będąc zaś członkiem PTE (od roku 1948), pełnił liczne funkcje na szczeblu regionalnym i krajowym, w tym jako prezes Zarządu Oddziału w Poznaniu (1967–1980) oraz członek Prezydium i Zarządu Głównego (1980–1990).

Ponadto był także – przez wiele lat – związany z działalnością Instytutu Zachodniego w Poznaniu, gdzie pełnił między innymi funkcje członka Rady Naukowej, a na przełomie lat 80. i 90. XX wieku – także Kuratorium.

Jako uznany naukowiec i dydaktyk był też Profesor zapraszany z wykładami i do współpracy naukowo-badawczej przez liczne i różnorodne ośrodki uczelniane oraz naukowe, w tym europejskie i amerykańskie. Jako *professeur invité* wykladał analizę ekonomiczną krajów socjalistycznych na Uniwersytecie w Louvain (1974–1975). W roku 1988 w tym samym charakterze pracował też na uniwersytecie w Berlinie Zachodnim, w 1982 roku – w Wuppertalu, a w 1985 roku w Paderborn. W roku 1982 w czasie pobytu na George Washington University miał też okazję zapoznać się bliżej z osiągnięciami amerykańskiej ekonomii i polityki gospodarczej oraz jej wybitnymi twórcami. Profesor wygłosił także wiele wykładów i odczytów w różnych ośrodkach akademickich Francji, Holandii i Austrii, publikując tam wiele opracowań i referatów dotyczących zwłaszcza problematyki przejścia od gospodarki centralnie zarządzanej do rynkowej.

Z racji swoich osiągnięć naukowych – zarówno indywidualnych, jak i zespołowych – był Wacław Wilczyński wielokrotnie wyróżniany nagrodami resortowymi, krajowymi

i uczelnianymi oraz międzynarodowymi, w tym i wysoce prestiżowymi. Obok Nagrody im. Oskara Langego (1967) otrzymał także Nagrodę Miasta Poznania i Nagrodę Województwa Poznańskiego (1969), Nagrodę „Kisiela” (1990), Nagrodę Fundacji Krzyżanowskiego (USA, 1992), Nagrodę „Pryzmat” (1996) i inne.

W uznaniu całokształtu działalności społeczno-zawodowej Profesor Wacław Wilczyński został uhonorowany między innymi tak znaczącymi odznaczeniami państwowymi, jak Krzyż Kawalerski (1966) i Komandorski (1972); Order Odrodzenia Polski oraz Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1998). Otrzymał także Medal Jubileuszowy za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu i Medal Edukacji Narodowej. Był także posiadaczem Krzyża Armii Krajowej, Medalu za Zasługi dla ZHP, Złotej Odznaki PTE oraz wielu innych znaczących odznaczeń i odznak państwowych, samorządowych i organizacyjnych, także kombatanckich.

W swoim życiu rodzinnym Wacław Wilczyński był osobą spełnioną, pozostając – od 1948 – w szczęśliwym związku małżeńskim z Kamilą Wilczyńską (z domu Aywas), również profesorem i doktorem habilitowanym nauk ekonomicznych. Był również dobrym i troskliwym ojcem ich córek (Małgorzaty i Ewy), chociaż boleśnie doświadczonym przedwczesnym odejściem Małgorzaty. Ponadto był także kochającym i kochanym dziadkiem oraz pradziadkiem (trojga wnucząt i dwojga prawnucząt). Wśród jego osobistych zamiłowań szczególne miejsce zajmowała geografia i kartografia, zaś do ulubionych sposobów spędzania wolnego czasu należała turystyka, także zagraniczna.

W pamięci tych, którzy go znali, pozostanie na zawsze człowiekiem niezwyklej prawości i życzliwości, pełnym taktu i osobistej kultury, szanującym godność cudzą i własną, otwartym i tolerancyjnym, wrażliwym i wyrozumiałym, kreatywnym i inspirującym. A nadto dla nas, jego uczniów – niedościgłym wzorem i mistrzem.

Wacław Jarmołowicz